

Verlag ontwerpessie ‘Gracht van de Toekomst’ III

20 november 2020, online

Hoe ziet de gracht er mogelijkwijs in 2100 uit? En hoe koppelen we die toekomst met diverse ontwerpogaven als vernieuwing van de kademuren voor 2035, in ontwerpen die nu reeds gebouwd kunnen worden? Deze vragen stonden centraal tijdens de ontwerpessie Gracht van de Toekomst van 20 november.

Vanuit drie verschillende perspectieven – connectiviteit, collectiviteit, duurzaamheid - is er gekeken hoe de Gracht van de Toekomst er in de Amsterdamse binnenstad uit zou kunnen zien. We zijn opzoek gegaan naar koppelkansen. Een koppelkans wordt gezien als een interventie die aan meerdere ambities of opgaves van de stad bijdraagt, en daarmee synergie creëert en de potentie voor meervoudige waardecreatie heeft. In dit verslag zullen de uitkomsten van de ontwerpessie worden besproken.

We zijn begonnen met een gezamenlijke toekomstverkenning (1), daarna is de groep in drieën verdeeld en heeft elke groep in 3 rondes aan de verschillende perspectieven gewerkt (2), en tot slot is de vraag gesteld: “van alle koppelkansen die u vandaag heeft langs zien komen, welke vindt u dan dat het meest verdient om uitgewerkt te worden en waarom? En wat zou u daar zelf aan kunnen of willen bijdragen?” (3).

1. Toekomstverkenning

De deelnemers zijn meegenomen op een historische reis door 400 jaar Amsterdamse grachten. De 400 jaar Amsterdamse grachten in beelden laten zien hoeveel verandering er zat in de afgelopen 400 jaar in de binnenstad. Vervolgens is er een terugkoppeling gekomen op de sessie met de bewoners van de Amsterdamse binnenstad, die gewerkt hebben aan de kernwaarden van de grachtengordel en de historische binnenstad. Deze kernwaarden zijn: het esthetisch ensemble van historische panden en water, sociale cohesie, en gezellige drukte. Om de deelnemers nog extra te prikkelen is er een verhaal verteld waarin een beeld wordt geschetst van een mogelijke toekomst.

Met deze verschillende beelden in het achterhoofd zijn de deelnemers aan de slag gegaan. Hierbij is ze gevraagd een beeld te tekenen van het grachtengebied in de wereld van 2100, en een beeld dat dus rekening houdt met de transitie waar het stadsdeel voorstaat (bijv. klimaatverandering, energietransitie, en mobiliteit)

Een selectie van ideeën

Hieronder een selectie van de ideeën die deelnemers hadden bij de gracht in 2100.

“Het water is blauw en de grachtenpanden zijn vervangen door zelfvoorzienende bollen, waarin je woont. Met verdiepingen, zonnecollectoren, een watersysteem dat zichzelf circulair vernieuwd, met groente, fruit en bloemen binnen in de bol, en loopbruggen naar andere

bollen. Je kunt verschillende families herbergen in een bol of één familie. Je hebt ook een centrale grotere bol waar de verschillende circulaire systemen samenkomen en ook de mensen samenkomen. De bollen anticiperen op waterstijging, het zijn daarom drijvende bollen.”

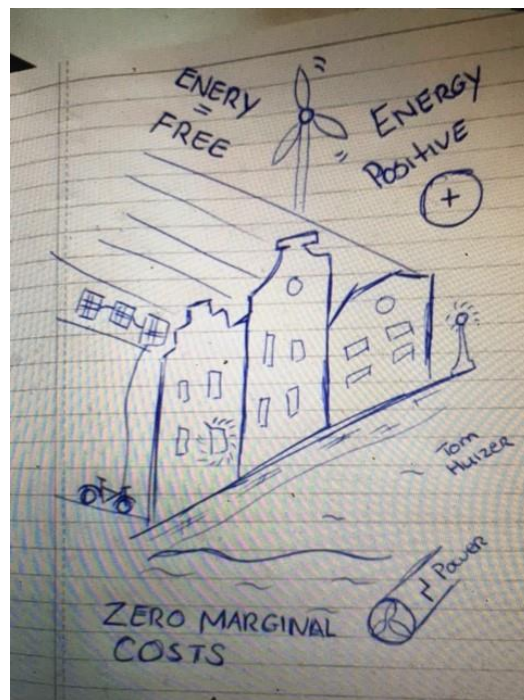

“Naar mijn idee gaat Amsterdam heel weinig veranderen, net zoals het in de afgelopen 100 jaar is geweest. De behoeftes van de mensen gaan niet echt veranderen, in de zin van we willen inderdaad gezelligheid. Er is andere basisstructuur nodig, bijvoorbeeld parkeren onder de grachten, kabels netjes geordend tegen de kademuur aan, de kademuur is onderheid en gaat ook niet meer verzakken. De gracht is een grote bak water geworden waar ruimte is voor groen.”

“ ‘Free energy’, ‘energy positive’ en ‘zero marginal costs’. Als ik wat verder denk dan de ambitie die we nu hebben, dat we energie willen besparen. Tegen die tijd zijn de technieken zo slim en kunnen we uit de natuur, wind en water zoveel energie opwekken dat energie gratis

wordt. En dat opent zoveel mogelijkheden, je kan zoveel doen met die energie, er is eigenlijk een 'abundance of energy', dus dat is de toekomstvisie. En met die overschotten van energie kan je oneindig nadenken over wat je daarmee zou kunnen doen."

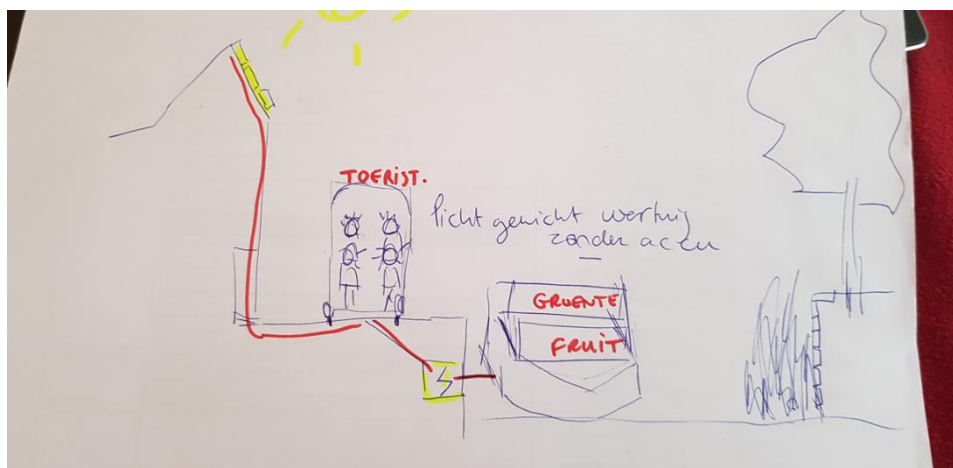
"Wat we zien is de oude stadskern en ik geloof wel dat dat behouden blijft. Dat wordt een soort museum gedeelte. De grachten gaan gebruikt worden voor energie, er komen groeneilanden o.a. om de biodiversiteit te vergroten voor eenden en insecten. Veel verkeer zal door de lucht gaan, met bijvoorbeeld drones, en die drones hebben functies om groen te verzorgen, pakketjes te bezorgen en die bevatten ook een 'medical aid kit'. Ik denk wel dat de populatie groter en groter wordt en dat Amsterdam meer megafats gaat krijgen rondom de oude stadskern."

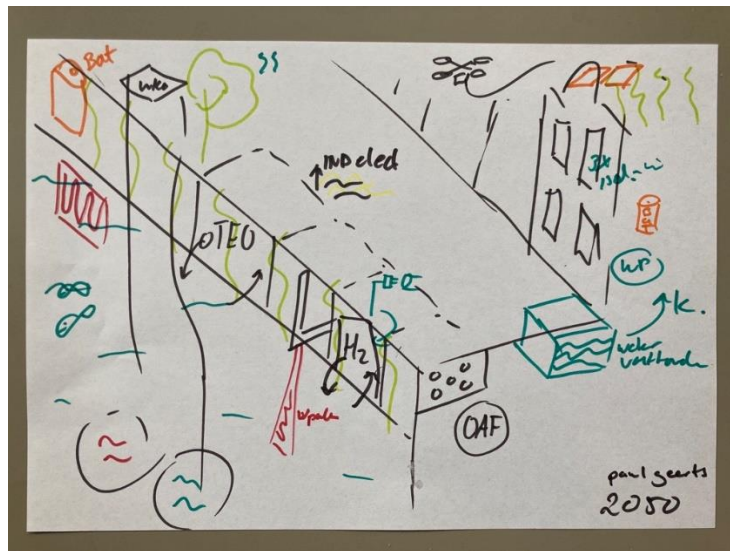
“Ik heb een hele groene stad getekend en daarin hoop ik dat er heel veel ruimte komt door de auto weg te halen uit de stad. Daarnaast hoop ik dat de bomen die er nu groeien echt uit kunnen groeien tot bomen die wel 1000 jaar kunnen blijven staan. En vooral een hele groene gevel die alle warmte opvangt, en een vloer die de waterberging behelst. Grachten zijn drinkbaar waardoor waterleidingen niet meer door de straten hoeven te lopen, maar het drinkwater kan gewoon meteen uit de gracht gefilterd worden, daar hebben we natuurlijk ook weer plantjes nodig die het water direct zuiveren. Hopelijk hebben we zo weinig afval dat het afval dat we hebben zo de gracht in kunnen gooien voor voer voor de visjes. De openbare ruimte wordt vooral ingericht als rustplaats voor geuren, kleuren en geluid.”

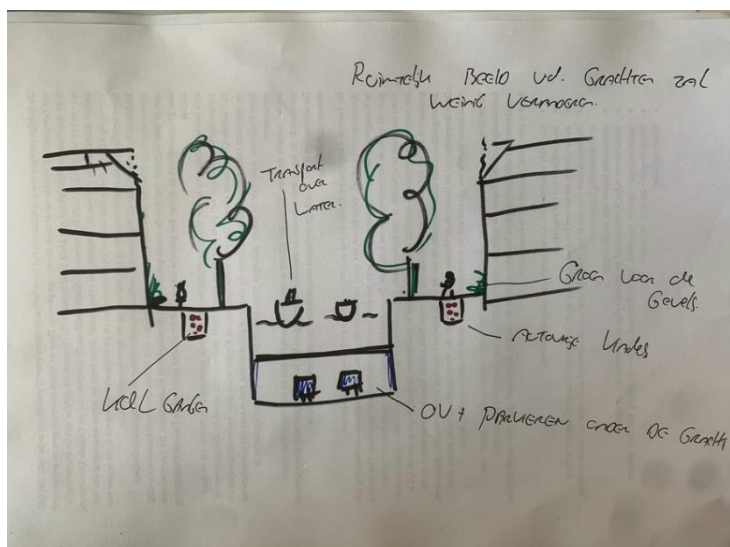
“Ik denk ook dat de stad niet heel veel verandert. Ik wil vooral de belasting van de kademuren afhalen. Ik dacht eraan om stroom en accu's van zonne-energie in de kades op te slaan, dat de voertuigen lichtgewicht worden en stroom trekken uit de grond. Ook de vaartuigen kunnen stroom laden van de laadpalen. En dan één kant van de oever van de gracht groen maken, dus één zijde is dan echt wel heel groen en de andere wordt dan meer voor de stroom benut.”

“Ik kijk vooral even naar energie. Je ziet daar de eerste start met waterstof, je ziet een TEO-systeem waar de warmte en koude wordt gebruikt uit de gracht, je ziet er een WKO-systeem voor opslag. Je ziet ook nog wat vissen, die mogen daar alleen zwemmen tussen 2 en 3 op woensdagmiddag en je hebt daar ook nog wat batterijen hier en daar, zonne-energie, wateropslag, groene daken, de bekende stukken ten aanzien van kabels en leidingen en dat in een koker op te bouwen. Daarnaast heb je nog allerlei klimaat adaptieve inrichtingen die het geheel compleet maken.”

“Ik verwacht ruimtelijk niet zo heel veel verandering in de komende 100 jaar voor de grachten. Wel qua gebruik, dat de auto’s al steeds minder terrein prijsgeven en ik verwacht ook wel dat we wat in de grachten gaan kunnen krijgen, zoals parkeren of openbaar vervoer onder het water. En er zal ongetwijfeld iets worden verzonnen voor alle kabels en leidingen beter te organiseren in de ondergrond, hoe laat ik in het midden. Ik verwacht dat veel met transport over het water gedaan gaat worden. Ik verwacht niet dat alle kades gaan vergroenen, maar meer langs de gevels wat meer geveltuinen, wat meer gevel groen. En vanuit het historische karakter van de grachtengordel verwacht ik daar geen grandioze veranderingen in, meer buiten de binnenstad zeg maar, maar niet hier.”

“Wat ik heb bedacht is energie opwekken uit de golfbewegingen die in de grachten gecreëerd worden door boten, en daarnaast in de kademuur is het direct het elektrische laden van boten verwerkt. Daarnaast ook een stukje warmtewinning van oppervlakte water in de zomer als het te warm is, zodat de vissen en de planten meer zuurstof in hun water hebben.”

“Men doet inderdaad veel minder in activiteiten dus we willen meer recreëren en dat zou ook veel meer virtueel kunnen zijn, dus dat betekent ook dat we veel meer camera's gaan ophangen bij ideale plekken en dat we vanuit ons stoel genieten van de natuur. We moeten locaties maken in de gracht en rondom de gracht die heel leuk zijn om naar te kijken en je doet alsof je aan het recreëren bent. In de gracht tegen de wanden aan grote bakken maken van 2 meter hoog 2 meter breed, daarboven kan je een vlonder maken, dat je daar je afvaltransport, je energie in en daarmee blijft de kademuur vrij van obstakels. En die kan je voor andere functies gebruiken.”

“Ik heb bedacht dat er een groot logistiek stelstel onder de grachten gaat komen. Een soort extra buis of twee extra buizen, waarmee we alle spullen in de stad kunnen aanvoeren en afleveren, dus het gaat twee kanten op. Daar zitten slimme hubs gekoppeld op de kade. De kades zijn veel groter geworden want alle auto's zijn weg. Slimme hubs waar pakketjes geleverd worden die je daarop kan halen, maar die hubs zitten ook in heel veel huizen. Dus de hele aan en afvoer van spullen, dat zien we straks niet meer en daar hebben we ook helemaal geen autootje, bakfietsen of wat dan ook voor nodig. Dat is één, en ik denk als we straks eindeloos veel energie hebben dan gaan we op een gegeven moment in de grachten al het water stilzetten, en dan gaan we gewoon een maand lang die energie gebruiken om er een grote ijsbaan van te maken.”

2. Uitwerken koppelkansen

In het tweede deel van de ontwerpessie zijn de deelnemers ingedeeld in drie groepen en heeft iedere groep in drie rondes aan de verschillende perspectieven, connectiviteit, collectiviteit, duurzaamheid gewerkt in de app Conceptboard. Deze app maakt het mogelijk voor deelnemers om virtueel dingen te tekenen, te schrijven en plaatjes op te plakken, als op een whiteboard.

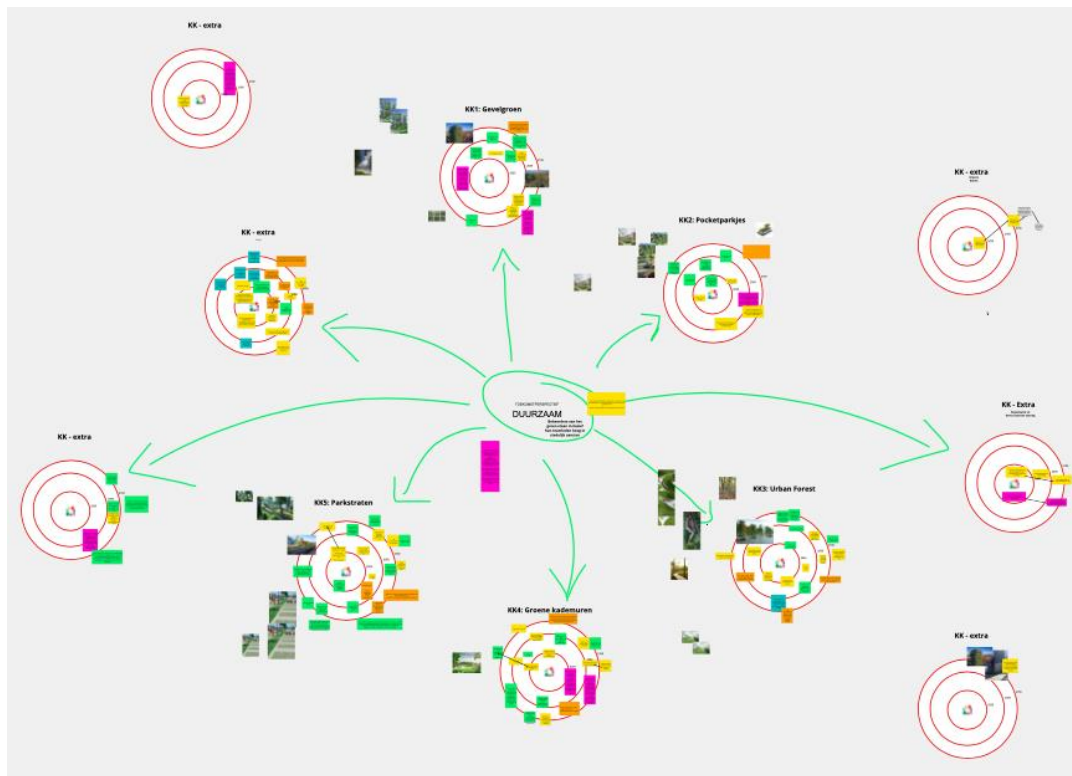
In de eerste ronde werkten de deelnemers het meest uitgebreid aan de vraag: "als we nu kijken vanuit het (toebedeelde) perspectief naar de gracht van de toekomst, welke koppelkansen zien we dan op verschillende tijdshorizons?"

In de tweede ronde zijn de groepen van perspectief gewisseld en is de vraag gesteld: "van alle wijsheid en inspiratie die u heeft opgedaan, kunt u nog iets bijdragen aan dit andere perspectief?"

In de laatste ronde is er weer van perspectief gewisseld en hebben de groepen kort de mogelijkheid gehad om te kijken naar de invulling van het Conceptboard van het betreffende perspectief door de andere groepen, en hebben ze kort de mogelijkheid gekregen om het conceptboard aan te vullen.

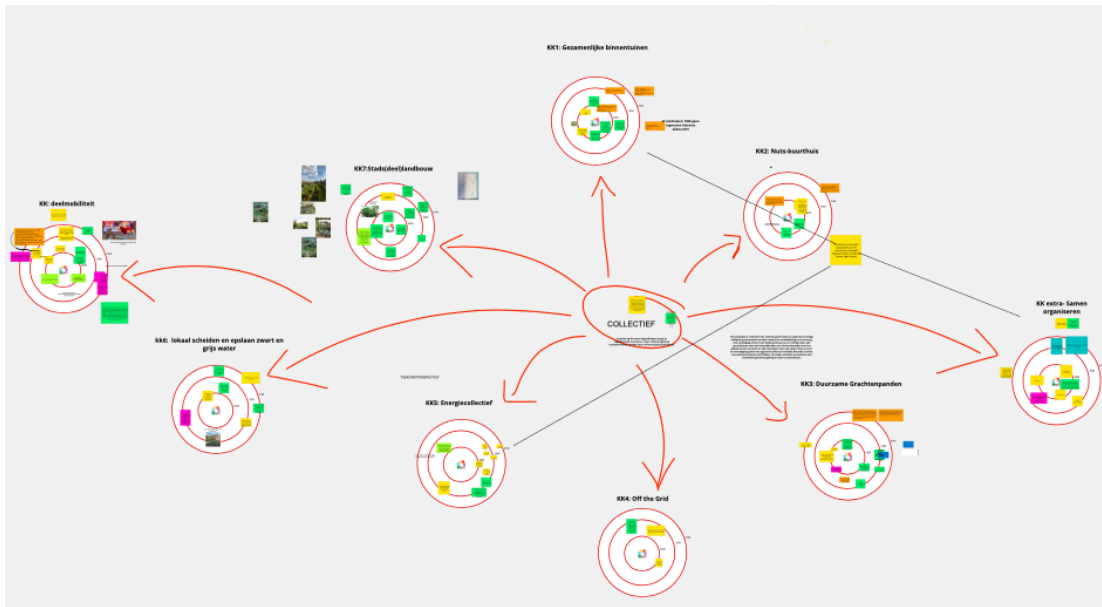
Zie hieronder het eindresultaat van de verschillende ingevulde Conceptboards.

Duurzaamheid

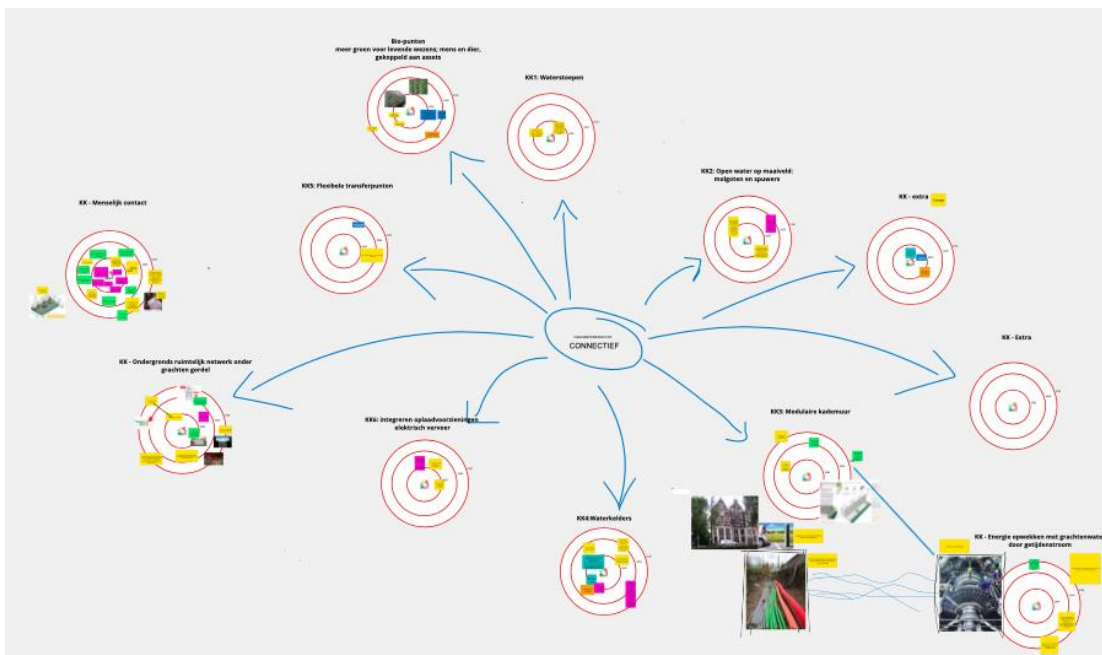
Klik [HIER](#) voor de link naar Conceptboard Duurzaamheid

Collectiviteit

Klik [HIER](#) voor de link naar Conceptboard Collectiviteit

Connectiviteit

Klik [HIER](#) voor de link naar Conceptboard Connectiviteit

3. Terugkoppeling: voorkeur uitwerking koppelkans

In de terugkoppeling is tot slot aan de deelnemers de vraag gesteld: "Van alle koppelkansen die u vandaag heeft langs zien komen, welke vindt u dan dat het meest verdient om uitgewerkt te worden en waarom?"

Hieronder een selectie van de voorkeuren met toelichting.

Community & sociale innovatie

"Je merkt op heel veel vlakken sociale cohesie, samenwerken, samen groen verzorgen, samen energie en warmte uitwisselen. Samen, samen, samen. En dat vraagt om heel veel 'community building', dat vraagt om nieuwe samenwerkingsvormen, met allerlei partijen: de gemeente, experts, bewoners. En daar zie ik een hele sterke koppelkans en daar proberen we nu ook mee te experimenteren in het centrum van de stad met o.a. Green light district."

"Ik vraag mezelf steeds af vanuit welke laag bedenkt je de koppelkansen, en vanuit welke laag gaat het echt gebeuren. Ik bedoel burgerbewustzijn. Dat jongeren en ouderen samen iets gaan ontwikkelen in sub-pilots in de stad en dat die met deze ideeën worden gevoed. Dat je daar de governance voor ontwikkeld."

"Het collectief spreekt mij heel erg aan als toekomstbeeld richting 2100. En ook de input dat het terugbrengen van de situatie uit het begin van de grachtengordel vind ik een mooi streven. ook de opmerking dat dit niet ongebreideld kan want één van de huidige waarden is ook juist gezellige drukte. dus het gaat hierom keuze en evenwicht. precies: uit eigen hart. Ik zie ook een kans in het uitbouwen van binnen een collectief op te bouwen kennis en expertise, vergelijkbaar met alle huidige initiatieven (zoals bijv. greenlightdistrict). Dus het grachtengordelgebied wordt een 'landgoed' waar op verschillend niveau kennis wordt ontwikkeld en uitgedragen."

Parkstraten & ander groen

"Natuur en water komen bij elkaar (in parkstraten), klimaateffect heb je dan ook al snel te pakken. Je bouwt snel een aantal businesscases op. De energie-businesscase heb je ook heel snel te pakken, met name waar het om koelte gaat. Het zijn allemaal dingen die je bewijs van spreken voor 2025 zou kunnen realiseren, als je er van uit gaat dat voor al die activisten budgetten zijn en je die in één potje stop waardoor je weer beter af bent. Het loopt verder. Goede koppelkansen lopen verder, je gaat ook een gemeenschap creëren, er gaat welzijn komen, er gaat een betere gezondheid komen, dus als het goed is stopt het niet in zo'n straat."

"De parkstraten zijn goed idee want ze zijn verkoelend, zorgen voor welzijn in de openbare ruimte, helpen met waterverwerking, en omdat het publieke ruimte is makkelijker draagvlak voor te creëren dan voor koppelkansen die in privaat bezit ingrijpen"

“Parkstraat, maar dan + energieconcept, m.n. koeling. Hier komen zeker drie business cases bij elkaar; klimaat, energie, water. Als je het goed doet, volgen meer business cases, waaronder welzijn en gezondheid. (ik kan meehelpen met value case)”

“Vergroenen van de stad, door parkstraten en stadsparken burgers meer de straat op krijgen en Amsterdam als een park te laten voelen. Geen auto's meer maar wel goede andere oplossingen voor mobiliteit en logistiek.”

Grachten & grachtenwater

“Grachten meer benutten voor voedsel, transport (zowel op water als K&L), energiofwerking etc. etc. Hiermee komt ruimte op land voor andere functies”

“Waterbuffering <-> energieopslag”

“Koppelkans menselijk contact. De grachten als ontmoetingsplaats. Wellicht is deze koppelkans juist nu erg relevant, aangezien mensen die in de stad wonen door het vele thuiswerken steeds meer hun nabije omgeving benutten voor ontspanning en contact”

Gezonde bodem

“Ik heb geschreven dat een gezonde ondergrond heel belangrijk is, dan kan het groen dat je erin plaatst goed en vrij groeien. Ook voor het bodemleven daarin is het heel erg belangrijk en ik denk dat dat nu bijna dood is. Dus het is vooral verbindingen leggen en voor een goede ondergrond zorgen. En niet alleen op de straten maar ook in de binnentuinen. Ik denk dat we daar heel veel aan hebben.”

Modulaire kademuren

“Ik ben voor modulaire kademuren, hierin valt heel veel te combineren zowel energie, koelen, waterberging, stroomopslag, laadpalen, etc.”

Ruimte benutten

“Meer uit de beperkte openbare ruimte zien te halen. Amsterdam uitbreiden van gevel tot gevel onder de gracht. Nuts en transport onder de grond leven en recreëren boven de grond”

Anders

“Bij gemeenschappelijke binnentuinen werd de vraag gesteld: Gaan eigenaren hier echt mee akkoord? Dat is een heel belangrijke vraag, die ook omgedraaid zou kunnen worden: Hoe gaan eigenaren hiermee akkoord.”

“Terug naar beeld van voor de auto: Ruimte en deze niet opnieuw vol 'proppen' met allerlei objecten. Kades van steen laten en er geen tuin van maken.”

“Ik heb het idee dat vele koppelkansen vrij ver af staan van de aspecten die opgehaald zijn uit de buurt.”

“We moeten vooral het historische beeld en karakter van de binnenstad behouden en niet als kind met het badwater weggooien, zorgvuldigheid is hierbij belangrijk. Er wordt erg veel uit gegaan van gezamenlijkheid en collectiviteit. Ik vind dit geen automatisme, zeker niet in de huidige sterk verdeelde eigendom van de binnenstad.”

“Er zijn natuurlijk heel veel wensen en daarmee mogelijke koppelkansen. Maar bekijk steeds wel heel goed of dat dan vervolgens in de grachtengordel moet. Bv. Urban forest, pocketparkjes,?”